

Kenneth E. Bailey

Crucea
și
FIUL RISIPITOR

Luca 15 prin ochii
Orientului Mijlociu

Traducere de Roberta Gandore

Cuprins

Introducere la ediția a doua	9
Prefață	17
Partea întâi: Comentariu pe Luca 15	
1. Bucurați-vă cu mine: Luca 15:1–10	25
2. Dorința de moarte: Luca 15:11–12	41
3. Planul de a ieși cu fața curată: Luca 15:13–19	55
4. Confruntarea cutremurătoare: Luca 15:20–24	71
5. Punctul culminant care lipsește: Luca 15:25–32	85
Partea a doua: „N-am oare doi fii?”	
Introducere	105
Scena 1: Micul-dejun	109
Scena 2: Turma de porci	117
Scena 3: Haina	131
Scena 4: Ospățul	139
Instrucțiuni pentru punerea în scenă	155
Muzica pentru cântecul lui Shaluk	156
Bibliografie	157

Introducere la ediția a doua

Au trecut aproape 40 de ani de când am scris această cărticică și sunt bucuros și recunoscător să-i văd noua apariție. Editorii de la InterVarsity Press m-au invitat să spun câteva lucruri despre călătoria prilejuită de această lucrare. Consider că este un privilegiu să fac acest lucru.

Andrew Walls, renumitul istoric scoțian al creștinismului non-occidental, a afirmat în numeroase ocazii că mișcarea misionară modernă a lansat noi discipline academice. El menționează antropologia și lingvistica, împreună cu studiile asiatice și africane. Poate că mai există o disciplină care ar trebui adăugată la o listă atât de distinsă: studiile pe Noul Testament văzut din perspectiva Orientului Mijlociu. Pentru mulți, acest domeniu propus poate suna ca o contradicție în termeni. Nu este Orientul Mijlociu vatra Islamului? Ce legătură are această lume cu Noul Testament? Există oare date pentru studiile despre Noul Testament văzut prin prisma Orientului Mijlociu?

În Orientul Mijlociu, sunt mai mulți creștini vorbitori de arabă decât numărul evreilor din întreaga lume. Acest fapt demografic este în general necunoscut în Occident, unde se presupune adesea că toți arabii sunt musulmani. Rezultatul este că, deși vorbitori de limbă arabă au fost prezenți la Cincizecime (Fapte 2:11), milioane de creștini arabi de astăzi sunt aproape invizibili pentru lumea occidentală. Există cel puțin trei explicații plauzibile pentru această realitate.

La scurt timp după Al Doilea Război Mondial, Winston Churchill a descris diviziunea critică apărută între Europa de Est și Europa de Vest drept o „Cortină de Fier”. În primele secole creștine nu una, ci trei cortine au căzut peste bazinul mediteranean, separând Orientul Mijlociu de Europa.

Prima dintre acestea a fost Conciliul de la Calcedon (451 d.H.), care a dus la o ruptură profundă între bisericile din lumea greacă și romană, pe de o parte, și majoritatea bisericilor din estul Mediteranei, pe de altă parte. O a doua cortină a căzut odată cu invaziile islamice de la începutul secolului al VII-lea. Pe măsură ce islamul s-a răspândit prin Orientul Mijlociu și a cuprins Africa de Nord, Spania și, cu timpul,

Asia Mică și Balcanii, a apărut o mare prăpastie între „lumea creștină” și „lumea islamică”. Din păcate, creștinii din Est, invadați de puternice forțe musulmane, au fost în mare parte uitați. O a treia cortină poate fi numită cortina lingvistică. Principalele limbi ale creștinilor orientali nealcedonieni au fost, din punct de vedere istoric, siriaca, copta și araba. Aceste limbi dificile sunt rareori învățate de cercetătorii Noului Testament. Rezultatul acestor trei cortine este că creștinismul răsăritean, cu toate comorile sale spirituale, rămâne în mare parte necunoscut. Aceasta înseamnă că, timp de aproximativ 1500 de ani, noi, cei din Occident, am interpretat Noul Testament practic fără niciun contact cu creștinii din estul Mediteranei care, într-un mod unic, sunt moștenitorii culturii tradiționale a Orientului Mijlociu și, prin urmare, ai culturii Bibliei.

Ca evreu, Isus a participat la cultura Orientului Mijlociu și la mediul său. Da, elenismul a fost o forță puternică în zilele lui Isus, dar limbile sale principale au fost aramaica și ebraica, nu greaca. Ce importanță au toate acestea pentru călătoria mea exegetică prin Luca 15 și cultura Orientului Mijlociu, pe care această cărticică începe să o documenteze?

Când am scris *Crucea și Fiul risipitor* eram în primii mei ani de formare, din cei 40 de ani de ședere printre creștinii din Orientul Mijlociu. De-a lungul acelor decenii, am lucrat, am gândit și am predat în limba arabă, participând astfel la viața bisericii, în timp ce studiam și predam evangheliile de origine semitică unor popoare predominant semitice. Toți acei ani m-au ajutat să-mi însușesc o profundă sensibilitate contextuală.

Dacă teologia este exprimată în concepte și structurată prin intermediul filosofiei și logicii, principalele instrumente necesare sunt o minte bună și capacitatea de a gândi logic. Dar dacă teologia este prezentată sub formă de povestire, semnificația povestirii nu poate fi stabilită în mod corect fără a deveni, pe cât posibil, o parte din cultura povestitorului și a ascultătorilor săi. N.T. Wright ilustrează foarte bine această dilemă în cartea sa despre înviere.¹ Wright împrumută o ilustrație de la George Caird, care redă următoarea propoziție: „I am mad about my flat”. În gura unui american, asta s-ar traduce în felul următor: „Sunt furios pentru că cineva mi-a spart unul dintre cauciucurile mașinii.” Pentru britanici însă aceeași afirmație înseamnă:

---

¹ N.T. Wright, *The Resurrection of the Son of God*, Minneapolis, Fortress, 2003.

„Sunt foarte încântat de noua mea locuință.” Trebuie să pătrundem în cultura vorbitorului dacă vrem să înțelegem ceea ce se spune. La fel se întâmplă și cu viața și învățăturile lui Isus. Duhul nu a dus lipsă de martori de-a lungul secolelor. Totuși, există straturi de percepție care pot fi descoperite doar atunci când cultura Orientului Mijlociu este înțeleasă și aplicată la interpretarea Scripturii. Luca 15 este un exemplu grăitor al acestui adevăr.

Este rușinos pentru un tânăr să își ceară moștenirea când tatăl său este încă în viață? Este de rău augur când fratele său mai mare rămâne tăcut? Cum ar trebui să răspundă tatăl? Își face tânărul familia de rușine în comunitate vânzându-și partea de moștenire? Atunci când fiul „și-a venit în fire” oare el se „pocăia” sau „încearcă să obțină ceva de mâncare”? De ce nu există nicio mamă în poveste? Se umilește tatăl fugind pe drum? Poate un tată să își părăsească musafirii pentru a ieși să vorbească în curte cu un fiu mai mare care este îmbufnat? Dacă o face, ce înseamnă asta? Toate acestea și multe alte întrebări s-au derulat treptat pe ecranul minții mele, pe măsură ce am avut privilegiul de a trăi și de a învăța în Orientul Mijlociu din tinerețe până la aproape 70 de ani.

Această carte a fost prima mea încercare de a lua cultura Orientului Mijlociu ca punct de plecare pentru interpretarea unui pasaj bine-cunoscut din evangheliile. Desigur, nimeni nu poate presupune în mod simplist că Orientul Mijlociu contemporan a rămas la fel ca în primul secol. Dar, în satele sale tradiționale și conservatoare, Orientul Mijlociu a oferit un spațiu cultural în care întrebările de mai sus mi s-au impus și au cerut răspunsuri pertinente. Fără acest spațiu, nu mi-ar fi trecut prin minte aceste întrebări și, în consecință, nu aș fi căutat răspunsurile la ele. Indiferent de limitările sale, a fost clar pentru mine că cultura Orientului Mijlociu a fost o lentilă mai bună prin care să examinez parabolele lui Isus decât cultura mea americană pe care o moștenesc.

Studiul meu despre Luca 15 a evoluat atât ca metodă, cât și ca percepție. Sunt conștient de cinci etape distincte:

1. *Cultura tradițională a Orientului Mijlociu.* Punctul meu de plecare a fost privilegiul menționat mai sus de a trăi printre creștinii din Orientul Mijlociu și de a învăța de la ei.

2. *Literatura creștină răsăriteană a Noului Testament.* La începutul studiului și cercetării mele, am devenit încet conștient de cei 1800 de ani

de traduceri ale textului Noului Testament din greacă în siriacă, coptă și apoi în arabă.

Traducerea implică întotdeauna o interpretare. Fiecare traducere este un minicomentariu. Cele mai timpurii dintre aceste traduceri mi-au fost prietene zilnice timp de decenii. Apoi i-am descoperit pe marii comentatori siriaci ai Noului Testament, precum Hibatallah ibn al-Assal și Abdallah ibn al-Tayyib. Aceștia și alți cercetători de limbă arabă rămân în mare parte nepublicați în nicio limbă și, prin urmare, necunoscuți dincolo de un cerc restrâns din Orientul Mijlociu. Mă așteaptă zeci de mii de predici exegetice în formă de manuscris.

3. *Literatura rabinică*. Nu există niciun substitut pentru sursele originale. A fost o aventură captivantă să citesc de două ori Mișna de la cap la coadă, în parte pentru că, pe măsură ce citeam, mă regăseam în acel sat tradițional din Orientul Mijlociu pe care îl cunoșteam deja. Sentimentul de déjà-vu a fost într-adevăr puternic în timp ce citeam. După acea expunere formativă la literatura iudaică, am putut vedea clar că structurile principale ale vieții cotidiene pe care le observasem deja în viața satului tradițional din Orientul Mijlociu puteau fi documentate din spusele rabinilor din secolele I și II din Babilon până la Ierusalim. Parcurgerea aproape în întregime a celor 29 de volume ale Talmudului babilonian mi-a furnizat date suplimentare importante, la fel a fost și cu Talmudul de la Ierusalim. De asemenea, anii petrecuți în universul celor 10 volume ale Midrașului Raba au fost rodnici, ca să nu mai vorbim de Tosefta și Targumuri.

Problema nu constă în schimbările economice, politice și societale, care sunt inevitabile în orice comunitate. Nici nu presupun că o interpretare rabinică din secolul al III-lea a unui anumit psalm era neapărat actuală în secolul I. Mai degrabă, așa cum am scris deja în altă parte:

Pentru a interpreta parabolele lui Isus, interpretul (conștient sau inconștient) va lua în mod inevitabil decizii cu privire la atitudinile față de femei, bărbați, familie, structura familiei, loialitățile familiale și cerințele lor, copii, stiluri arhitecturale, metode agricole, conducători, savanți, autorități religioase, meserii, meșteșugari, servitori, obiceiuri alimentare, bani, loialitatea față de comunitate, stiluri de umor, povestire, metodele de comunicare, utilizarea metaforei, metodele de argumentare, formele de reconciliere, atitudinile față de timp și față de autoritățile guvernamentale, ce șocuri și la ce

nivel, reacțiile la situațiile sociale, motivele furiei, atitudinile față de animale, reacțiile emoționale și culturale la diferite culori, vestimentație, coduri sexuale, natura onoarei personale și comunitare, respectiv importanța acesteia și multe, multe alte lucruri.²

Fiecare ființă umană, indiferent de cultura sa, are un set de atitudini care modelează toate aspectele de mai sus. Aceste atitudini condiționate cultural funcționează inconștient și influențează inevitabil modul în care orice persoană citește orice poveste. Experiența mea din Orientul Mijlociu cu privire la aceste lucruri, confirmată printr-o lectură serioasă a surselor rabinice timpurii, este cea care mi-a oferit o trapă de evacuare din propria mea închisoare culturală occidentală.

4. *Psalmul 23*. Pe măsură ce călătoria mea prin mintea Rabinului Isus a continuat, am ajuns treptat să înțeleg că parabola oii pierdute din Luca 15:3–7 a fost o „rescriere” a îndrăgîtitului psalm al Păstorului. Urmând această pistă, am descoperit multe comori noi în parabolă.³

5. *Iacov*. Uneori dai peste o nouă descoperire atunci când nu o cauți. Așa a fost cazul când am ascultat o prelegere foarte isteață despre narațiunea lui Iacov, în timpul căreia mi-a picat fisa. Stimulat de acea prelegere, am devenit treptat conștient de 51 de puncte de comparație și contrast între povestea lui Iacov din Geneza 27:1–36:8 și parabola fiului risipitor. Construind marea parabolă a celor doi fii pierduți, Isus a rescris în mod clar povestea principală care i-a dat lui Israel numele și identitatea sa.⁴

Un alt aspect care relevă importanța acestei mari parabole este chestiunea mărturiei creștine sau a dialogului/confruntării cu islamul. 11 septembrie 2001 și urmările sale au adus creștinismul și islamul față în față în moduri mult mai critice astăzi decât în urmă cu 40 de ani. Islamul continuă să citească parabola fiului risipitor ca o negare atât a întrupării, cât și a ispășirii. (La prima vedere, se pare că fiul risipitor se întoarce la tatăl său prin propriile sale eforturi, fără a fi ajutat de nimeni. Dacă este așa, Isus reflectă teologia islamică în această parabolă.) *Crucea și Fiul risipitor* încearcă să aducă unele răspunsuri la această obiecție.

² Kenneth E. Bailey, *Finding the Lost: Cultural Keys to Luke 15*, St. Louis, Concordia, 1992, p. 32.

³ Asta m-a făcut să scriu cartea *Finding the Lost*.

⁴ Vezi Kenneth E. Bailey, *Jacob and the Prodigal: How Jesus Retold Israel's Story*, Downers Grove, IL, InterVarsity Press, 2003.

Pentru mine, această carte a fost începutul unei călătorii lungi de decenii. Este o „voce care strigă în pustiu”? Poate că da. Eu sper că nu. Vor apărea alte voci, mai capabile decât a mea, care pot pătrunde mai adânc în lumea culturală orientală și pot interpreta mai precis bogăția inepuizabilă a povestirilor lăsate de Isus și despre Isus? Sper cu tărie că da. Este acest pas prudent și încă nesigur un posibil început pentru o nouă disciplină care ar putea fi botezată într-o zi „studii nou-testamentare din perspectiva Orientului Mijlociu”? Nu știu. Tot ce pot face este să sper că, din nou, „tinerii voștri vor avea vedenii și bătrânii voștri vor visa vise!” (Ioel 2:28; Fapte 2:17).

Poate este necesar un ultim cuvânt cu privire la dramatizarea care face parte din această lucrare. Dacă „povestea” este un limbaj teologic serios, capabil să creeze în mod eficient sens, atunci emoția și punerea în scenă nu pot fi ignorate. Dificultatea constă în faptul că, în perioada contemporană, „dramatizarea biblică” se suprapune adesea cu ficțiunea, iar în acest proces ficțiunea alterează textul biblic și mesajul său. Când se întâmplă acest lucru, punerea în scenă devine un instrument creat în mod deliberat pentru a prezenta ideile dramaturgului, încălcând viziunea autorului biblic.

Am scris scenariile pentru două filme de lungmetraj produse de profesioniști; unul dintre acestea se bazează pe cele trei parabole din Luca 15.⁵ În timpul procesului de revizuire a scenariului pentru acesta din urmă – ceea ce a durat un an – și în timpul filmărilor propriu-zise, am simțit în mod constant presiunea de a ignora ideile intenționate de Isus și de a permite dramatizării să prezinte ideile regizorului. Cu sprijinul producătorilor filmului, această presiune a fost combătută cu succes, dar a existat întotdeauna. Poate că astfel de presiuni au contribuit de-a lungul timpului la menținerea separării dintre interpretarea biblică serioasă și dramatizarea biblică. În plus, este posibil ca mulți să nu se fi gândit că o poveste bună implică emoțiile și că dramatizarea poate fi cizelată pentru a servi scopurilor exegezei serioase.

Sper că și alții vor fi inspirați să se aventureze pe această cale adesea neglijată. De la bun început am fost hotărât să împlinesc exegeza serioasă cu dramatizarea serioasă. Ele aparțin una alteia. Cititorul va judeca succesul sau eșecul acestei „nunți”.

---

⁵ *He Was Lost and Is Found* [Era pierdut și a fost găsit], un film produs în Cairo, Egipt. Este în arabă (cu subtitrare în engleză). Durează 110 minute.

Da, „și drumul cel lung începe cu un singur pas”. Un corolar al acestei afirmații celebre este că „primul pas trebuie făcut în direcția corectă”. Privind în urmă, am sentimentul că „primul pas” din acest efort modest a fost făcut în direcția corectă.

Rugăciunea mea, dragă cititorule, este ca aceste trei parabole ale lui Isus, clarificate aici, să te încurajeze în călătoria ta de credință, la fel cum m-au încurajat și pe mine în călătoria mea.

„A fost mort și a revenit la viață,
Era pierdut și a fost găsit.”

KENNETH E. BAILEY